

Handläggare:
Johanna Engman Telefon 08-508 33702
Ingrid Olsson Telefon 08-508 33810

Till
Utbildningsnämnden
2009-04-16

Underlag till budget 2010 och inriktning 2011-2012, för utbildningsnämnden

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar följande

Utbildningsnämnden fastställer underlaget till budget för 2010 och inriktning för 2011 - 2012. Underlaget överlämnas till kommunstyrelsen.

Thomas Persson
Direktör

Lars Brandt	Håkan Edman	Birgitta Elm
Avdelningschef	Avdelningschef	Avdelningschef
Vuxenutbildningsavdelningen	Grundskoleavdelningen	Personalavdelningen

Johanna Engman	Marie-Louise Hammer Åberg
Avdelningschef	Avdelningschef
Ekonomi- och lokalavdelningen	Gymnasieavdelningen

Göran Isberg	Carina Nilsson	Agnetha Styrwoldt-Alfheim
Avdelningschef	Avdelningschef	Avdelningschef
Kvalitetsavdelningen	Uppdragsavdelningen	Administrativa avdelningen

Per Thorslund
Avdelningschef
Avdelningen för enskilt driven/fristående verksamhet

Inledning

Följande rubriker, under kommunfullmäktiges tre inriktningsmål, innehåller en kortfattad beskrivning av trender, utvecklingstendenser, strukturella frågor och demografiska förändringar.

Stockholm ska vara en attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök

- Vision Järva 2030 - Söderortsvisionen
- Vård- och omsorgscollege, Teknikcollege, Yrkesvux

Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

- Kommande reformer inom skolan – Konsekvenser av reformerna
- Kompetensförsörjning, personalförsörjning, chefsförsörjning
- Kostnaderna för sjukfrånvaro ska minska

Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

- Ökad konkurrens om eleverna
- Resursfördelning kopplat till kvaliteten
- Bidrag på lika villkor
- Översyn av IT-system
- PA-system, inköpssystem m.m.
- Investeringar

Av nämndens underlag framgår – fördelat under inriktningsmålen – frågor som påverkar utvecklingen och ekonomin inom nämndens verksamhetsområde under perioden. Under de närmaste åren kommer ett stort antal förändringar inom skol- och utbildningsområdet att beslutas på den statliga nivån.

Bilaga 1 innehåller obligatoriska uppgifter kring budget. Prognos över antalet barn, elever och studerande under åren 2009-2012 redovisas i bilaga 2. Bilaga 3 innehåller uppgifter om schabloner och kostnader för pedagogisk verksamhet. I lokalförsörjningsplanen, bilaga 4, presenteras översiktliga, långsiktiga befolknings- och elevantalsprognoser med hänsyn tagen till demografiska förändringar, förändrad efterfrågan och ändrade behov för grundskola och gymnasieskola.

Till utbildningsnämnden överlämnas bilagan Omvärldsbevakning som utgör ett av underlagen för förvaltningens förslag.

Strategiarbete för grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning

Utbildningsförvaltningens vision för stadens egna skolor är ”En skola i världsklass”. Planeringen baseras på stadens Vision 2030. En skola i världsklass är ett förhållningssätt – en ständig utvecklingsprocess. Att vara i världsklass handlar om att varje enskild skola uppfattas som en skola i världsklass av elever/studerande, föräldrar och andra i omvärlden.

Ledarskapet är avgörande för ett framgångsrikt förändringsarbete. Det behövs övergripande strategisk ledning för utveckling av organisationen och skolorna i ett helhetsperspektiv.

En gemensam strategi för stadens kommunala grundskolor har arbetats fram för att skapa en lärande organisation som bidrar till att varje elev i stadens skolor får optimala och likvärdiga villkor för en god kunskapsutveckling. Utöver detta har en gemensam plattform tagits fram som riktar sig till alla medarbetare i Stockholms stads grundskolor. Den ska fungera som underlag till en diskussion om förhållningssätt och kultur inom och mellan stadens skolor. Vi ska möta elevernas behov och vi ska överträffa deras förväntningar genom att ständigt reflektera över vad vi gör, varför vi gör det, hur vi gör det och hur vi kan göra det bättre.

Det finns två stora utmaningar för gymnasieskolorna framöver: den nya gymnasieskolan och det minskade elevunderlaget i kombination med hårdare konkurrens. Strategiarbetet syftar till ett effektivt resursutnyttjande och till ständig utveckling av verksamheten. Under läsåret 2009/10 genomförs ett pilotprojekt som ska utveckla, utprova, följa upp och utvärdera en enhetlig modell för ledningsorganisationen på några gymnasieskolor. Målet är en nära och tydlig ledning av den pedagogiska verksamheten för bättre läroprocesser för eleverna och högre måluppfyllelse. Utvärderingen ska ligga till grund för beslut om omorganisering av den pedagogiska ledningen för samtliga gymnasieskolor från 2011.

Vuxenutbildningen ska upphandla och tillhandahålla en brett utbud av kurser och sammanhållna utbildningar av god kvalitet för stadens medborgare. Utbildningarna ska dels ge allmän teoretisk och/eller yrkesinriktad bredd och dels vara efterfrågad av presumtiva studerande, arbetsgivare och branscher i staden och länet. Utmanande är att med kort varsel, inom givna ramar, ställa om till de utbildningar som det omgivande samhället kräver och synliggöra dessa för målgruppen. Studievägledningen utvecklas och är nyckeln till framgångsrika studier. För den enskilde och samhället är det avgörande att studier sker på rätt nivå och i rätt ordning.

För att Stockholms stads skolor ska kännetecknas av hög kvalitet krävs tillgång till statistiska och andra underlag som gör det möjligt att göra jämförelser utifrån

gemensamma kriterier. En mängd data om skolorna och deras verksamhet finns idag tillgänglig inom förvaltningen, allt ifrån betygsresultat och brukarundersökningar till inspektionsrapporter, medarbetarenkäter och ekonomiskt utfall. Arbetet med att på olika sätt utveckla hanteringen av dessa data och analysen av dem, kommer att intensifieras. Precisa nyckeltal ska utvecklas inom egenregi och kopplas till brukarnas nöjdhet, kunskapsresultat samt utbildningskostnader. Resultatet ska ligga till grund för förvaltningens fortsatta strategiska ställningstagande inför egenregis utveckling.

Inom förvaltningen pågår ett arbete för att utveckla en modell där verksamheterna kan bedömas utifrån ett antal kriterier. En utvecklad analysmodell är tänkt att ge underlag till bedömningar av en skolas arbetsinsatser ur flera perspektiv, identifiera den enskilda skolans utvecklingsområden och jämföra olika skolors resultat. Modellen ska kunna ge en hänvisning om vilka skolor som fungerar bra - s.k. välskötta skolor - men också definiera vilka skolor som behöver mer stöd för att hamna i en positiv utvecklingspiral. Detta arbete ska säkerställa en uppföljning som leder till förbättring.

Den ekonomiska medvetenheten ser olika ut på skolorna. Ekonomi behöver kopplas ihop med andra variabler för att ge ett relevant underlag för analys och beslut. I kombination med bristande träffsäkerhet och stabilitet i prognosunderlag ökar osäkerheten om det ekonomiska läget vilket i sig skapar negativa spiraler och en minskad träffsäkerhet. Skolorna kommer att erbjudas ett mer operativt stöd och ändrade rutiner för att prognosunderlag ska förbättras och utvecklas.

Tillhandahållandeuppdraget

Utbildningsnämndens uppdrag är att tillhandahålla utbildning, oavsett huvudman, till alla barn och ungdomar i staden. Förvaltningen ska erbjuda ett brett utbud av utbildningar med olika inriktningar och huvudmän som lever upp till visionen om en utbildning i världsklass. Det ska så långt möjligt råda likvärdiga villkor mellan kommunala och enskilt drivna/fristående förskolor, skolor och utbildningar.

Under treårsperioden kommer förvaltningen att verka för att uppnå större likvärdighet och samsyn på uppdrag, resursfördelning och transparens i stadens skolor, oavsett huvudman. Resursfördelning och uppdrag ska vara tydliga för skolorna, politiker och allmänhet. Förvaltningen ska inledningsvis under 2009 analysera budgetprocessen och fördelningen av resurser till olika verksamheter samt identifiera vad som är myndighetsutövning i förvaltningens styrning av skolor. Förvaltningen ska vidare identifiera vad som krävs för att de fristående skolorna ska kunna ta del av förvaltningens utbud av utvecklingsinsatser, kompetensutveckling med mera samt förvaltningens service i övrigt.

En del i tillhandahållandeuppdraget är att ge föräldrar och barn/studerande goda förutsättningar att kunna välja mellan olika alternativ när de väljer skola/utbildning. Detta innebär en skyldighet att erbjuda föräldrarna en likartad och lättillgänglig information om alla skolor oavsett huvudman. En förutsättning för att det ska vara möjligt är att det finns tillgång till samma och jämförbara resultat från fristående och kommunala skolor utifrån inspektioner, brukarundersökningar och andra utvärderingar och uppföljningar. Enligt skollagen 9 kap 13 § är skolor skyldiga att i den utsträckning som kommunen bestämmer delta i den uppföljning och utvärdering som kommuner bestämmer. 2 b kap 8 § reglerar detta avseende förskoleklassen. Staden bör tydliggöra omfattningen av denna skyldighet. Det finns även ett behov av att utveckla en samordnad inrapportering av resultatinformation så att kunskapsresultat även från de fristående skolorna blir tillgängliga för brukarna. Förvaltningen kommer därför att verka för att ett inrapporterings-system av kunskapsresultat utvecklas oberoende av anordnare.

Förvaltningen kommer att pröva möjligheterna att sluta överenskommelser mellan utbildningsnämnden och skolor i staden, oavsett huvudman, i syfte att tydliggöra skolornas uppdrag och de resurser skolan har för att utföra sitt uppdrag. I en sådan överenskommelse kan krav på deltagande i stadens utvärderingar och inspektioner samt omfattningen av fristående skolors deltagande i förvaltningens utbud av utvecklingsinsatser, kompetensutveckling m.m. definieras och regleras.

Stockholm ska vara en attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök

Vision Järva 2030

Järvalyftets vision för framtidens Järvafält är en bred och långsiktig satsning som berör alltifrån upprustning av bostäder och en utvecklad stadsmiljö till ökad trygghet, bättre utbildning och fler jobb. Ingen enskild insats kan åstadkomma hela förändringen och samverkan med såväl interna som externa aktörer är en förutsättning för att visionen ska få liv.

Utbildningsförvaltningen kommer att aktivt arbeta för att visionen om ett Järva 2030 ska förverkligas. Förvaltningen har påbörjat en översyn av skolstrukturen inom delar av Järvastaden, dels för att skapa ekonomiskt bärkraftiga enheter men även för att få till stånd en mer sammanhållen struktur som medger att skolan har reella möjligheter att utvecklas till en skola mitt i byn. Flera av skolorna på Järvafältet har visat sig vara föregångare med nya pedagogiska arbetssätt och mycket framgångsrika resultat. Flera skolor har tydliga profiler som matematikklasser, science-inriktning, Europaprofil och idrottsprofil. Kista gymnasium bedriver

byggtutbildning i nära samarbete med Byggmästarföreningen, Byggettan, Skanska med flera. Andra insatser i enlighet med visionen är SALUT – en andra chans för gymnasieungdomar, skolornas samverkan med KTH och Tensta gymnasiums ROSS-koncept. Tensta Community Center startas, där ambitionen är att erbjuda ungdomar i de övre tonåren en meningsfull fritid och hjälp med skolarbetet. Det är viktigt att arbetet tar sin utgångspunkt i redan påbörjat utvecklingsarbete. Skolorna genomför en mängd insatser i linje med visionens förslag. Dessa kan både fördjupas och vidareutvecklas. I enlighet med kommunfullmäktiges beslut ska en skolstrategi för Järva tas fram.

Utmaningarna har ökat i form av en accentuerad rörlighet, vikande elevunderlag och social oro. Elevprognoserna för Tensta, Rinkeby, Kista och Akalla talar för stadiga minskningar i huvuddelen av grundskolorna fram till år 2017, se bilaga 4.

Söderortsvisionen

Under namnet Söderortsvisionen - En ytterstad i världsklass har ett visionsarbete startas för att utveckla områdena Skarpnäck, Farsta, Vantör, Skärholmen och delar av Älvsjö. Erfarenheterna från Järvalyftet ska tas tillvara. Under 2009 utvecklas visionen och 2010 kommer genomförandet av framtagna förslag att påbörjas. Inom skolans område kommer insatser bland annat att handla om profilering av skolor och att stimulera och utveckla samverkan med högskolor och universitet.

Vård- och omsorgscollege/Teknikcollege

Förvaltningen har tillsammans med Stockholms läns landsting och Stadsledningskontoret påbörjat en förstudie i syfte att utreda förutsättningar för att inrätta ett vård- och omsorgscollege. Vård- och omsorgscollege är en samverkansform för att skapa en struktur för lärande i samarbete med arbetslivet. Syftet med att starta ett college i Stockholm är dels att möta arbetslivets behov av adekvat arbetskraft dels att öka volymen inom vårdutbildningar och höja utbildningens attraktionskraft. I ett college planeras det för vårdutbildningar på gymnasial och eftergymnasial nivå och utbildningsformen vänder sig till både ungdomsskolans elever och vuxna studerande inom den kommunala vuxenutbildningen. I gymnasiereformen föreslås att vårdutbildningarna ska hänföras till de gymnasiala yrkesprogrammen vilket inte med automatik ger högskolebehörighet. Inom ramen för en collegeutbildning ska det dock vara möjligt att komplettera sin grundutbildning för att komma vidare till högskola eller universitet, vilket framöver kan vara kostnadsdrivande. Eftergymnasiala påbyggnadsutbildningar ska också erbjudas utifrån arbetsmarknadens behov. Ett nationellt råd har bildats med representanter från Sveriges kommuner och landsting samt arbetsgivare- och fackförbund.

Att svenska tekniktunga företag kan få tag i kompetent arbetskraft är en avgörande faktor för Sverige i global konkurrens. Möjligheten att skapa ett teknikcollege ska därför undersökas. Basen för teknikcollege är gymnasieskolans industri- och

teknikprogram, men även andra program kan komma i fråga beroende på hur den lokala industristrukturen ser ut.

Yrkesvux

Yrkesvux är regeringens satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning. Statliga medel kan utgå för andra halvåret 2009 samt för 2010 och 2011. Syftet är att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning och att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Företräde till yrkesstudier ska ges till dem som, oavsett tidigare utbildning, har en svag ställning på arbetsmarknaden. Villkor för att få statsbidrag är att utbildningen planeras i samråd med Arbetsförmedlingen, och avgörande beträffande storleken på de statliga medlen är det lokala arbetsmarknadsläget.

Utbildningsnämnden har under mars 2009 ansökt till Skolverket om statliga medel för ca 500 platser inför hösten 2009 för utbildningar som har identifierats som efterfrågade inom staden och länet. Utifrån denna första ansökan om bidrag och eventuellt beviljande av densamma kommer staden att ansöka om ytterligare platser för 2010-2011 med ca 1 000 helårsplatser per år. Inför stadens ansökan har samverkan delvis skett inom Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) och denna samverkan ska utvecklas och förfinas inför kommande sökperioder.

Arbetsmarknadsläget i Stockholm kan få till följd att fler personer som saknar gymnasiekompetens kan komma att söka sig till vuxenutbildningen. Konsekvensen kan bli att de statliga medel som beräknas enligt ovan, inte kommer att vara tillräckliga för att täcka behovet av utbildningsplatser. Enligt idag gällande intagningsregler till vuxenutbildningen, har alla som saknar gymnasiekompetens eller behöver behörighetskomplettera rätt att göra detta.

Ett flertal arbetsgrupper arbetar inom ramen för länssamverkan kring vuxenutbildning med bl.a. validering, studieplanering/vägledning, kvalitetsutveckling och yrkesutbildning. Målet är en vuxenutbildningsregion i länet.

Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

Kommande reformer inom skolan

Ett stort antal statliga reformer som påverkar skolan förväntas träda i kraft läsåret 2011/12, omfattande reformer som kommer att ha stor tyngd i förvaltningens arbete från och med 2010 och framåt. Arbete kring mål och nationella ämnesprov för årskurs 3, en reform som redan är beslutad, har påbörjats under 2009.

Enligt budgetpropositionen för 2009 planerar regeringen att under 2009, efter ett brett remissförfarande, lägga fram en proposition med *förslag till en ny skollag*. I

lagen ska kvalitet, likvärdighet och valfrihet för hela utbildningssystemet från förskola till vuxenutbildning betonas. Den nya skollagen kommer att utgöra en ny struktur, där de förändringar i lagstiftningen som blir resultatet av det pågående reformarbetet inom hela skolområdet kommer att fogas in.

Regeringen har beslutat att uppföljningen av elevernas kunskaper ska stärkas. *I en proposition föreslås en ny struktur för läroplaner och kursplaner för grundskolan och motsvarande skolformer.* Förslaget innebär bland annat att det ska finnas tydliga kunskapskrav i årskurserna 3, 6 och 9. I dessa årskurser ska elevernas kunskaper också följas upp med obligatoriska nationella ämnesprov i vissa ämnen.

För att ytterligare stärka kunskapsuppföljningen har regeringen *i en proposition föreslagit en ny betygsskala.* Den nya betygsskalan ska gälla samtliga skolformer i barn- och ungdomsskolan samt vuxenutbildningen och bedöms kunna införas i grundskolan och gymnasiet läsåret 2011/12. I budgetpropositionen för 2008/09 aviseras en proposition med förslag om obligatoriska betyg från årskurs 6.

En *proposition om en ny gymnasieskola* föreläggs sannolikt riksdagen under våren. Ett riksdagsbeslut väntas innebära omfattande förändringar av gymnasieskolan. Enligt tillgänglig information ska den nya gymnasieskolan införas för utbildning som påbörjas fr.o.m. höstterminen 2011. Två frågor kommer troligen att gå ut på ytterligare en remissomgång under våren med riksdagsbeslut under hösten. Det gäller dels vad som ska ersätta nuvarande individuellt program och dels utformningen av ett fjärde år på teknikprogrammet.

Sannolikt införs en *ny programstruktur och ett nytt programinnehåll med genomgående nya ämnesplaner och kurser.* Programmen blir antingen studieförberedande eller yrkesinriktade. Studieförberedande examen eller yrkesexamen införs. Yrkesexamen kan även uppnås genom lärlingsutbildning. Behörighetsreglerna skärps och ökade krav på samverkan med avnämarna i form av obligatoriska programråd på nationell, regional och lokal nivå kan komma att införas. För att vara behörig ska krävas godkända betyg i minst tolv ämnen från grundskolan till ett högskoleförberedande program och minst åtta ämnen till yrkesprogram. Förslaget innehåller även att obehöriga elever som bedöms kunna bli behöriga till gymnasieskolan inom högst ett år ska erbjudas ett preparandår inom grundskolan.

Det *nya meritvärderingssystemet vid intagning till högskolan* ger maximalt 1,5 extra meritpoäng för bl.a. betyg i högre steg i moderna språk. Dessa extra poäng kommer i framtiden att vara värdefulla i konkurrens om platser till attraktiva eftergymnasiala utbildningar. Under en lång period har många grundskoleelever av strategiska skäl valt bort språk. För att hinna få betyg i de högre stegen på gymnasiet kommer eleverna att behöva starta studier i språk på grund-

skolan. Redan märks en ökning av språkvalen. Detta ställer krav på kompetensutveckling av lärare och kompetensförsörjning, och god vägledning på grundskolan.

I ett betänkande våren 2008 presenterades *förslag till lärarlegitimation* och skärpta behörighetsregler samt ytterligare kvalifikationssteg för lärare och förskollärare. Enligt förslaget ska det införas mer preciserade krav på vilken utbildning som ska krävas för att få undervisa i olika skolformer, årskurser och ämnen. Den enskilde lärarens behörighet ska framgå av dennes legitimationsbevis. Endast legitimerade lärare ska kunna sätta betyg. Proposition har ännu inte kommit.

Konsekvenser av reformerna

Under 2010 kommer tid och resurser att behöva avsättas för att se över, planera inför kommande insatser och påbörja genomförande av *en ny skollag*. Det handlar om kostnadsökningar, organisationsförändringar, personal, lokalplanering, kompetensutveckling samt utvecklings-, informations- och implementeringsinsatser för skolledare, lärare och administrativ personal. Reformerna får organisatoriska konsekvenser för grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning.

Reformerna kommer även att medföra behov av översyn och förändringar i kommunala styrdokument, riktlinjer, delegationsordning, blanketter m.m. Datasystem, resultatinformation/resultatredovisning och annan information t.ex. till medborgare kommer att behöva anpassas efter nytt betygssystem, nya nationella prov och andra uppföljningar samt förändrade behörighetskrav till gymnasieskolan.

Insatser och kontinuerlig kompetensutveckling kring nya kursplaner, det nya betygssystemet, bedömarkompetens m.m. kommer att krävas för grundskolan.

En ny skollag kan medföra att det införs bestämmelser som förstärker elevers rätt att överklaga beslut på flera områden. Detta kan gälla begäran om överprövning av satta betyg eller beslut om åtgärdsprogram. Det är troligt att en sådan förstärkning av elevers rättigheter kan kräva organisatoriska förändringar inom skolan, utökad administration och behov av kompetensutveckling inom skoljuridik och betygssättning m.m.

Innan den *nya gymnasieskolan* är helt genomförd sker en successiv övergång. Det finns behov av ändringar i intagningsystem och resultatuppföljning. *Ytterligare ett år inom grundskolan* får konsekvenser avseende bl.a. organisation, personal och lokaler. För *gymnasial vuxenutbildning* träder de nya reglerna i kraft vid årsskiftet 2011 och betygssättning ska ske redan efter en månad.

En ny gymnasieskola kommer att medföra ett omfattande flerårigt implementerings- och utvecklingsarbete och kommer även att medföra organisatoriska och personalmässiga konsekvenser. Det mest omfattande behovet, som kommer att

beröra varje lärare, blir inom området nya ämnen/kurser i kombination med ett nytt betygssystem. Även kravet på en obligatorisk samverkan med avnämarna kommer att kräva stora arbetsinsatser, både på lokal och på regional nivå. Skolverket kommer att få i uppdrag att upprätta en plan för implementeringen av den nya gymnasieskolan och i samband med detta inleda en dialog med skolhuvudmännen om hur den bör utformas. Här finns ett egenregiperspektiv, ett tillhandahållarperspektiv och ett regionalt perspektiv. Implementerings-/utvecklingsperioden omfattar dels tiden från höstterminen 2009 till och med vårterminen 2011, dels tiden höstterminen 2011 till och med vårterminen 2014 då de första eleverna från den nya gymnasieskolan går ut.

För att öka måluppfyllelsen påbörjades 2008 gemensamma utvecklingsinsatser utifrån *utvecklingsplan 2008-2010*. Dessa utvecklingsprojekt och kompetensutveckling fortsätter under 2009. Det är viktiga utvecklingsområden, men när de stora nya reformerna ska genomföras kommer fokus att vara på implementering av reformerna, då resurser och skolornas tid och kraft behövs till förändringarna. Vissa delar av dagens utvecklingsarbete kommer att ingå i reformarbetet.

Lärarlyftet kan användas som en resurs för de kompetensutvecklingsinsatser som rektorerna bedömer som viktiga för att lyckas med den egna skolans uppdrag i utvecklingsarbetet och i arbetet med implementering av reformerna.

Den tid som i dagsläget ingår för lärares kompetensutveckling - ca 4 procent av lärares arbetstid - kommer sannolikt inte att räcka till. Att använda ytterligare 5 procent innebär utifrån en grov skattning en kostnad på ytterligare ca 190 mnkr eller motsvarande ca 400 tjänster/vikarier för att frigöra ordinarie lärare (se även under rubriken Kompetensförsörjning).

Om *lärarlegitimation och skärpta behörighetsregler* ska genomföras enligt förslaget kommer det att få stora konsekvenser. Den kompletteringsutbildning som kommer att krävas behöver kopplas ihop med arbetet kring de övriga reformerna i de fall organisationsförändringar och kompetensutveckling berör specifika skolformer, årskurser och ämnen. Skolhuvudmännens kostnader för de nya behörighetsreglerna är svåra att beräkna. I utredningen har inte beräknats utbildningskostnader för redan yrkesverksamma lärare med lärarexamen, vilka nu är behöriga att sätta undervisa/sätta betyg, men som enligt förslaget inte blir behöriga i alla ämnen de undervisar i. Lärarnas behörigheter måste kartläggas och lärarnas olika examina behöver jämföras mot de nya behörighetsreglerna. Då lärarutbildningarna har ändrats över tid finns inom förvaltningen lärare med olika slags lärarexamen. Enligt förvaltningens bedömning är detta ett stort antal lärare.

Om lärarna ska undervisa i de ämnen/årskurser de gör idag behöver troligen upp mot 50 procent av dem kompletterande utbildning. Om lärarna istället ska under-

visa i de ämnen/årskurser där de har i sin utbildning, uppstår behov av omfattande förändringar i planering, arbetsorganisation och arbetsfördelning på skolnivå.

Kompetensförsörjning/Personalförsörjning

Enligt tillgängliga prognoser för arbetsmarknaden 2009 ökar behovet av lärare i grundskolans tidigare år medan det kommer att finnas överskott av grundskollärare senare år samt gymnasielärare. Detta beror i huvudsak på elevförändringarna. Samtidigt har förvaltningen en hög andel äldre lärare, varför överskottet blir lägre än förväntat. Trots övertalighet blir nyrekrytering aktuell då elevernas val inte alltid överensstämmer med tillgänglig kompetens.

Förvaltningen har hittills till stor del löst personalförsörjningen genom intern rörlighet. På det sättet har kompetensen hos personalen tagits tillvara vid neddragningar på enheter. Genom att arbeta aktivt med personalförsörjningen (d.v.s. matcha överskott av personal mot behov) kan förvaltningen bedriva en bra personalpolitik.

De befattningar som under planeringsperioden har relativt stor andel pensionsavgångar är främst de administrativa grupperna assistenter, skolassistenter och intendenten. Rekryteringsbehov som förvaltningen redan nu har svårt att klara är fritidspedagoger och förskollärare. En tänkbar åtgärd för att avhjälpa underskottet på fritidspedagoger är att erbjuda kompetensutveckling för övertaliga lärare.

Den nya gymnasieskolan får konsekvenser för lärare som arbetar med estetiska ämnen. Dessa kommer att minska i antal med övertalighet som följd. Förvaltningen kan behöva styra kompetensutvecklingsinsatser och avgångslösningar till dessa grupper.

Fler och fler väljer att arbeta längre än tidigare. Vid årsskiftet 2008/09 fanns i organisationen närmare 500 personer som valt att arbeta efter 65-årsdagen. Samtidigt framgår av statistiken att andelen yngre medarbetare (under 30 år) har sjunkit. En tänkbar åtgärd för att ge möjlighet för yngre medarbetare att söka sig till stadens skolor och kunna vara kvar kan vara att erbjuda äldre medarbetare att dokumentera sin beprövade erfarenhet och därmed undervisa mindre. Detta skulle kunna erbjudas medarbetare i yrken där det finns övertalighet. För att öka rörligheten skulle ett "rörlighetstillägg" kunna erbjudas. 2009 är ca 1 500 lärare över 60 år. Av dessa är 189 lärare 63 år och 173 är 64 år.

Inför att tidpunkterna för och konsekvenserna av de olika reformerna inom skolområdet blir klara krävs en total översyn och inventering av stadens behov av kompetens och personal inom skolan. Ingående faktorer är bl.a. behoven av

utveckling inför reformerna, ändrad efterfrågan på lärare utifrån elevantalsförändringar och stora pensionsavgångar.

För att möta förändrade behov och nya reformer behövs ett PA-system som ger möjlighet till kartläggningar av kompetens exempelvis utifrån nya behörighetsregler för lärare. Ett sådant system ska ge förutsättningar för beräkning av långsiktiga prognoser av rekryteringsbehov av olika personalgrupper.

Chefsförsörjning

Under den närmaste femårsperioden kommer drygt 50 procent av de nuvarande rektorerna på stadens gymnasier att fylla 65 år. På grundskolan är det drygt 20 procent av 130 rektorer. De närmaste fem åren behöver minst 50 rektorer rekryteras, dessutom ett antal biträdande rektorer och andra chefer inom förvaltningen.

Arbetet med satsningar på befintliga chefer fortsätter bland annat genom särskild uppmärksamhet på biträdande rektorer med tanke på de som vill gå vidare i chefskarriären samt intensifierad rekrytering internt.

Kostnaderna för sjukfrånvaro ska minska

Utbildningsförvaltningen hade 2008 en sjukfrånvaro på 6 procent. Målsättningen är att för 2009 ha en sjukfrånvaro om högst 5,5 procent och att under kommande år arbeta för en ytterligare minskning i enlighet med stadens mål.

Kostnaderna för sjukfrånvaron uppgick år 2007 till ca 45 mkr och 2008 till ca 37 mnkr. Förvaltningens målsättning är att sänka kostnaderna till hälften under planeringsperioden. Tillsammans med Avonova Företagshälsovård pågår ett projekt i syfte att öka frisknärvaron. I arbetet ingår även att finna nya lösningar för att framöver förebygga sjukskrivningar, framför allt för yrkesgrupper med hög sjukfrånvaro. Här ingår t.ex. friskvårdssatsningar och/eller andra arbetsmiljöåtgärder.

Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

Ökad konkurrens om eleverna

Befolkningen i grundskoleåldern 6-15 ökar enligt USK:s prognoser mellan åren 2009-2017 från cirka 75 100 elever till 87 700, en ökning på cirka 12 600 elever. Mellan år 2000-2007 sjönk elevantalet i stadens grundskolor med cirka 7 400 elever (11 procent). Under samma tid ökade elevantalet i fristående grundskolor med cirka 6 000 elever, en fördubbling av antalet. Fristående grundskolor har från år 2000 kraftigt ökat sin marknadsandel. Fortgår samma utveckling fram till år 2017 kan fristående grundskolors marknadsandel motsvara 26 procent (21 000 elever), en ökning med drygt 8 000 elever i förhållande till idag. Variationen av under- och överkapacitet av elevplatser i olika stadsdelar är stor, se bilaga 4.

För gymnasiet är bilden också komplicerad. Enligt elevantalsprognosen sjunker elevantalet i Stockholms stads gymnasieskolor med drygt 3 000 elever mellan 2007-2016. Nedgången relateras till den demografiska utvecklingen av befolkningen i åldern 16-19 år i länet, men också till att de fristående gymnasieskolorna ökat sin marknadsandel från 4 till 33 procent den senaste tolvårsperioden.

Till Stockholms stads gymnasieskolor togs sammanlagt 5 405 sökande in vid den slutgiltiga intagningen i juni 2008, inför höstterminen 2008. Den kommunala organisationen hade då 450 lediga platser. Av dem som fick en utbildningsplats var 4 100 hemmahörande i Stockholms stad. Några av stadens förortsskolor, några kommuner i länet och ett antal fristående skolor hade svårt att rekrytera redan 2008 och minskningen av elevunderlaget kommer att ytterligare skärpa konkurrensen. Detta kommer att ställa krav på arbetet med att anpassa utbudet till efterfrågan. Det kan uppstå behov av att ta emot elever från fristående skolor som inte kan bedriva fortsatt verksamhet, men det behövs också en beredskap för att avveckla en eller flera kommunala skolor.

Stockholms stad har samverkansavtal med samtliga länets kommuner omfattande gymnasieskolans nationella program, utom naturvetenskaps- och samhällsvetenskapsprogrammen. Länssamverkan fortsätter genom arbetet med gemensam interkommunal prissättning, gemensam elevdatabas och gemensamt underlag för en regional planering/diskussion om programutbudet i länet. Vikten av ett regionalt gymnasieperspektiv, inklusive fristående gymnasieskolor, ökar mot bakgrund av den demografiska utvecklingen och den kommande gymnasiereformen.

Resursfördelning kopplat till kvaliteten

De resursfördelningssystem som finns inom grund- och gymnasieskolan är idag i huvudsak prestationsrelaterade. Hur ska resurserna styras så vi får de resultat som eftersträvas? Har de den träffsäkerhet som vi vill uppnå? Hur premierar vi goda resultat? För att uppnå en större likvärdighet mellan kommunala och fristående grundskolor behövs en översyn av hur det socioekonomiska anslaget fördelas samt att arbetet med att justera resursfördelningen kring elever i behov av särskilt stöd i grundskolan fortsätter.

Om indikatorer/kriterier byggs upp kring vad som avses med välsköttethet kan en koppling ske till ett resursfördelningssystem som ger högsta kvalitet i verksamheten. Det skulle ge underlag för diskussioner med skolledare, lärare och de fackliga organisationerna om en kvalitetsrelaterad tilldelning som bygger på att framtida resurstilldelning är beroende av hur skolan lyckas i sina ansträngningar.

Bidrag på lika villkor till enskilt driven och fristående verksamhet

Regeringen har överlämnat en remiss till lagrådet avseende bidrag på lika villkor till fristående skolor och enskilt drivna förskolor, fritidshem och förskoleklasser. Bestämmelserna föreslås träda ikraft den 1 juli 2009 och tillämpas inför kalenderåret 2010. Detta ställer krav på att kommunfullmäktige och utbildningsnämnden anpassar resurstilldelningen efter ett eventuellt beslut.

Bidrag föreslås baseras på kommunens budgeterade kostnader för den egna verksamheten. Ersättningen delas in i ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp. Grundbeloppet ska omfatta undervisning/pedagogisk verksamhet, läromedel/pedagogiskt material, måltider, administration, elevvård och hälsovård (för årskurs 1-9), lokalkostnader samt kompensation för mervärdesskatt. Avdrag för skolpliktsbevakning får inte göras mot grundbeloppet utan dessa kostnader ska särskiljas från utbildningskostnaderna och inte ingå i resurserna till skolverksamheten. Ersättning för lokalkostnader bör motsvara kommunens genomsnittliga kostnader.

En riktad satsning för vissa elevgrupper får inte leda till skillnader i resurstilldelningen beroende på huvudman. En elev som ingår i målgruppen för en satsning bör få del av de extra resurserna oavsett om eleven går i kommunal eller fristående skola eller annan verksamhet.

Utöver grundbeloppet beräknas ett tilläggsbelopp för ett barn eller en elev som har ett omfattande behov av särskilt stöd. Stödet bör avse ersättning för extraordinära stödåtgärder som inte har koppling till den vanliga undervisningen.

Övrigt

Integrering skola – skolbarnsomsorg

Vid planering av grundskoleverksamhet kommer utbildningsförvaltningen att sträva efter att i så hög grad som möjligt utnyttja de fördelar som finns i att integrera skolan och skolbarnsomsorgen såväl lokal- som verksamhetsmässigt. En flexibilitet i lokalanvändningen kommer att bidra till ett mer effektivt resursutnyttjande medan en verksamhetsmässig samverkan skapar grunden för en god pedagogisk skolbarnsomsorg.

Utveckling av antalet elever i FH-klasser

Från och med 2008 får utbildningsnämnden inte längre schablon för resursförstärkning för klasser för elever med funktionsnedsättning. Detta inkluderades i det socioekonomiska tilläggsanslaget - utan nivåhöjning på resursförstärkningen. Det innebar 2008 en omfördelning med 19,4 mnkr. Utbildningsnämnden bibehöll 2008 pengnivån från 2007. I verksamhetsplan för 2009 höjdes pengan med 2 procent.

Antalet elever i FH-klasser har ökat och även sammansättningen av elever (behovsgrupper) förändras. På hösten 2007 uppgick elevantalet till 55 elever, 2008 ökade elevantalet till 64 och 2009 prognostiseras ett elevantal om 68 elever.

Översyn av IT-system

En stadsövergripande gemensam IT-service skapas och under 2010 införs en standardiserad och enhetlig IT-infrastruktur avseende arbetsplatssystem, serverdrift och service-desk inom utbildningsförvaltningen. Detta ger förutsättningar för tekniskt integrerbara samt hållbara tjänster för såväl administration som pedagogisk verksamhet på stadens skolenheter och till över tid sänkta IT-kostnader. Införandet kan övergångsvis medföra behov av resursförstärkningar för skolan.

Utbildningsförvaltningen har idag två elevadministrativa system, Bosko och Hanna, samt två webbaserade kommunikationsplattformar, Stockholm Skolwebb och Fronter. En översyn av systemens tekniska och funktionella hållbarhet samt möjlighet till konsolidering ska genomföras under 2009. Gymnasiereformen samt avtal för befintliga system utgör yttre tidsramar inom vilken åtgärder måste vidtas. Betydande resurser - främst personella i form av utbildningsinsatser - kommer att behöva riktas till verksamheten då de nya systemen införs.

Samordning av resultatinformation

I dag ansvarar Statistiska centralbyrån (SCB) för insamling och kvalitetssäkring av data från skolhuvudmännen inom det offentliga skolväsendet. Förvaltningen ska ta ett större ansvar för processen genom att svara för information till skolorna om inlämningskrav och vikten av korrekta data, insamling av data, kvalitetssäkring och rättelse samt överlämning till SCB. Samordningen förväntas leda till bättre kvalitet på statistiken och att staden snabbare får tillgång till en samlad utbildningsinformation som kan vidarebefordras till rektorer i form av skolrapporter och till allmänheten på stadens webbplats. Förvaltningsresurser, såväl interna som externa, måste avsättas för löpande underhåll och utveckling av innehållet i utbildningsinformationen.

Förvaltningens arbete med att i en databas samla all skolstatistik kommer att fortsätta och på sikt exempelvis även omfatta uppgifter om elevers läsutvecklingsresultat och frånvaro.

IKT-utvecklingsarbete

Som ett strategiskt utvecklingsområde under perioden ska varje grundskola och gymnasieskola ha påbörjat ett IKT-utvecklingsarbete (informations- och kommunikationsteknik) som inkluderar god tillgång till bra utrustning och utbildning av personal inom skolan och skolbarnsomsorgen. Alla elever ska få sin undervisning i

en modern skola som möter framtiden. Därför genomförs en större kompetensutvecklingsinsats för all pedagogisk personal - PIM, praktisk IT- och mediekompetens.

Lokaler

Arbetet fortgår med att minska lokalkostnader till förmån för kärnverksamheterna. Behovet av skollokaler är under ständig förändring. Utbyggnaden av nya bostäder ställer krav på nya lokaler för skolor och förskolor samtidigt som förändringar i befolkningsstrukturen bidrar till att elevunderlaget minskar i vissa bostadsområden och ökar i andra. Behovet av utbildningslokaler påverkas också av elevernas val bland kommunala och fristående skolor. Den långsiktiga planeringen står närmast inför vikande elevkullar inom gymnasiet men prognoserna visar på ökande kullar igen efter 2015, vilket innebär att överkapaciteten av lokaler måste hanteras på bästa sätt. Se lokalförsörjningsplanen, bilaga 4.

Tillgänglighet/publika lokaler

”Friheten att välja skola ska omfatta alla, även barn med behov av särskilt stöd.”
”Elever i särskolan ska självklart ha samma rätt som andra elever att välja skola”.
Citaten är hämtade ut kommunfullmäktiges budget 2009. En förutsättning för att valfrihet även ska omfatta elever med funktionsnedsättning är att skolors tillgänglighet förbättras. En annan viktig aspekt är tillgänglighet för lärare/skolpersonal och föräldrar/vårdnadshavare.

I kommunfullmäktiges budget för 2005 anges att ”Stockholms stads målsättning är att vara världens mest tillgängliga huvudstad år 2010. För att uppnå detta mål krävs att stadens samtliga verksamheter tar ansvar för tillgänglighet och bemötande på olika nivåer.” Vidare sägs att ”Huvudsakligt styrdokument är handikappolitiskt program för Stockholms stad”. Det handikappolitiska programmet anger att enkelt avhjälpta hinder för tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning på publika platser och allmänna platser ska vara eliminerade senast år 2010.

Tillsammans med SISAB har utbildningsförvaltningen påbörjat en utredning, enligt utbildningsnämndens principbeslut i december 2007, om behovet av tillgänglighetsanpassning inklusive hörslingor i grundskolornas publika lokaler. Enligt förvaltningens preliminära uppskattning uppgår investeringsbehovet för att göra alla grundskolornas publika lokaler tillgängliga till 150 mnkr. SISAB:s pågående inventering visar på högre kostnader, nästan det dubbla. Anpassningen av lokalerna innebär att delar av dagens undervisningsresurser omdisponeras för ökade lokalkostnader. Delar av de åtgärder som behöver genomföras är för att lokalerna ska kunna användas av verksamhet och organisationer utanför skolans ansvar som t.ex. vallokaler. Utbildningsförvaltningen önskar en dialog med stadsledningskontoret i denna fråga.

En motsvarande undersökning av tillgänglighet har genomförts i gymnasieskolorna. Till 2010 ska samtliga gymnasieskolor vara tillgänglighetsanpassade.

Förebygga bränder och skadegörelse

Det förebyggande arbetet för att minska bränder och skadegörelse intensifieras. Det är viktigt att ta minsta lilla tillbud på allvar. Efter exempelvis en anlagd brand, oavsett storlek - och oavsett om det är någon elev som misstänks - är det angeläget med en snabb återkoppling för att eleverna ska förstå att en anlagd brand medför konsekvenser och inte tolereras av samhället. För att detta ska fungera krävs dels att skolorna rapporterar i stadens incidentrapporteringssystem och dels ett samarbete med förvaltningen. Detta arbete kompletteras med förvaltningens kris- och katastrofarbete och med förvaltningens risk- och sårbarhetsarbete. Ett starkt samband finns mellan de skolor som drabbats av bränder och utsattheten för klotter, glaskross och annan förstörelse. Se vidare bilaga 4, lokalförsörjningsplan.

När det gäller klotter och annan skadegörelse finns bl.a. samarbete med polisen, Sisab och S:t Erik Försäkring. I det arbete som görs inom Järvalyftet har kommunala och privata fastighetsägare lagt fast gemensamma principer för åtgärder och där syns redan resultat.

Administration

De gemensamma servicefunktionerna i staden leder till effektiviseringar för staden som helhet och en möjlighet att ha spetskompetens inom varje delområde vilket ökar kvaliteten och minskar sårbarheten. Samtidigt är det viktigt att det centralt förs en diskussion kring var effektiviseringen eller besparingen hamnar och att den går att hämta hem längst ut i organisationen. Det är även viktigt att genomföra en kartläggning av vilka processer som ligger kvar på nämnderna. Det finns en risk att många ”små”, udda arbetsuppgifter blir kvar som leder till att det blir svårt att rekrytera personal, såväl kompetens- som innehållsmässigt.

Förvaltningen avser att göra en översyn av de administrativa resurserna med utgångspunkten att det på olika nivåer i organisationen ska finnas rätt kompetens och rätt mängd kompetens. Överflytt av administrativa funktioner berör vissa arbetsuppgifter som legat på många tjänster. Det är svårt att direkt hämta hem effektiviseringen på varje enskild enhet. Stödfunktionerna måste hitta förbättrade arbetsmetoder för att stödja verksamheterna samtidigt som skolornas administrativa resurser behöver ses över. Överföring av ekonomifunktionerna till servicenämnden kommer att kräva högre kunskaper om hantering i de olika processerna på enheterna. Förvaltningen har identifierat behov av att öka enheternas kunskap i dessa frågor, samtidigt som överföringen frigör resurser inom ekonomifunktion för att vidareutveckla ekonomrollen och ta tillvara ekonomernas kompetens.

Förbättringsområden

Inköpsprocessen i sin helhet behöver ses över. Behov finns av ett *inköpssystem /inköpsmodul* och redan idag finns det möjlighet att till Agresso knyta en inköpsmodul. Inköpsprocessen blir effektivare med ökade kontroll- och informationsfunktioner. Det skulle underlätta ekonomihanteringen, som blir än mer viktig när delar av den flyttas till den centrala serviceförvaltningen. En inköpsmodul kan även stödja staden i att effektivisera och rationalisera upphandlingsprocessen.

Idag finns det inget bra *PA-system* för att följa upp beslut inom personalområdet. Det är viktigt att ge chefer ett bra verktyg som stöd för att kunna fatta rätt beslut. Personalkostnaderna utgör ca 50 procent av utbildningsnämndens totala budgetomslutning (ca 75 procent om kostnader för bidrag till enskilt driven och fristående verksamhet inte räknas med).

Genom att utbildningsnämnden har utvecklat sina arbetssätt i *ILS-webb* har målstyrningen blivit mer tydlig och transparent. Utvecklingen innebär att uppsiktsplikten på olika nivåer kan utövas på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. Förbättringar av systemet har skett löpande och ytterligare behov är att redan inskrivna mål/åtaganden/indikatorer kan sorteras om efter omprioritering.

Anläggningsmodulen i Agresso behöver utvecklas så att det dubbelarbete som utförs för att administrera inventarier minskar. I och med de nya redovisningsprinciperna för investeringar är förbättringen av modulen än mer aktuell.

Förändringar i försystem etc. med integration till Agresso

En förenklad administration och effektivare resursanvändning kräver följande anpassningar i Bosko-systemet för integration till Agresso:

- Utökad integration för stadsintern fakturering (uppdragsavdelningen).
- Registrering och debitering av elever som deltar i öppen fritidsverksamhet (fritidsklubb).

Investeringar

Kommunfullmäktige beslutade i samband med budget för 2009 om en förändrad investeringsbudget. För utbildningsnämnden finns en osäkerhet om hur stora behoven av investeringsmedel är. Investeringsbehoven är inte lika varje år eftersom de bland annat varierar utifrån renovering av skolor. Utbildningsförvaltningen genomför en kartläggning av investeringsbehoven 2009.

I beräkning av avskrivningar och räntor för planeringsperioden har förvaltningen räknat med en årlig investering om 90 mnkr och internränta 5 procent. Se bilaga 1.